

Міністерство освіти і науки України
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА

Навчально-науковий інститут бізнесу і менеджменту
Кафедра обліку та аудиту

ОСТАПЕНКО ЮЛІЯ ІВАНІВНА

Реферат
кваліфікаційної роботи
на здобуття ступеня вищої освіти «Магістр»

СТАН ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ
БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ
(ЗА ДАНИМИ ПРАТ «XXX»)

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
(освітня програма «Облік і аудит»)

Науковий керівник: кандидат
економічних наук, доцент
Крутько Маргарита Анатоліївна

Харків – 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Актуальність теми. У сучасних умовах інтеграції нашої держави у світову економіку перед теорією і практикою бухгалтерського обліку постає ряд назрілих, невирішених завдань, розв'язання яких потребує певної систематизації та формування єдиних науково-теоретичних підходів щодо удосконалення бухгалтерського обліку. Важливим аспектом цього процесу є належна його організація, яка повинна відповідати принципам чинного законодавства, забезпечувати адаптацію обліку до сучасних умов та враховувати інформаційні потреби суб'єктів господарювання.

Оскільки облік та контроль є невід'ємними складовими процесу управління у формуванні діяльності будь-якого підприємства, то сучасний бухгалтер повинен не тільки володіти технікою ведення бухгалтерського обліку, контролю за здійсненими операціями та навиками аналізу, а й умінням раціонально організувати ці складові. Тобто для ведення та забезпечення інформацією контролю та аналізу господарської діяльності підприємства бухгалтерський облік потребує належної організації, яка передбачає вирішення ряду методичних, технологічних, технічних і організаційних питань. Раціональна організація бухгалтерського обліку дозволяє удосконалювати документування господарських операцій і документообіг, обробку інформаційних даних обліку, ефективно використовувати робочий час облікових працівників, здійснювати точний, своєчасний і дієвий облік за найменших витрат сил і засобів на його ведення, забезпечує узгоджену ритмічну працю на всіх етапах облікового процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективної та раціональної організації бухгалтерського обліку та контролю на підприємстві приділена значна увага вітчизняних і зарубіжних науковців, таких як Р.Ф. Бруханський, Ф.Ф. Бутинець, Ю.А. Верига, С.Ф. Голов, П.Є. Житний, Т.Г. Маренич, Л.А. Поливана, М.С. Пушкар, М.Ф. Огічук та багато інших. Теоретико-методичні проблеми щодо організації бухгалтерського обліку та формування облікової політики вітчизняних підприємств зокрема, незважаючи на значні здобутки в цій сфері, залишаються дискусійними та знаходять широке висвітлення в науково-практичній літературі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами. Кваліфікаційна робота здійснювалась відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри обліку та аудиту Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра

Василенка за темою «Формування напрямів та механізмів підвищення ефективності агропромислового виробництва в умовах глобалізації», державний реєстраційний номер 0116U007411, згідно якої автором виконано опрацювання заходів з удосконалення обліку та аудиту розрахунків за виплатами працівникам на сільськогосподарських підприємствах.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей організації бухгалтерського обліку і контролю на підприємстві, розробка теоретичних і практичних рекомендацій щодо їх удосконалення.

Відповідно до визначеної мети необхідно виконати наступні завдання:

- вивчити та узагальнити основну і спеціальну літературу з організації обліку і контролю на підприємствах;
- охарактеризувати організаційно-економічну характеристику підприємства та провести аналіз основних показників його діяльності, використовуючи сучасні методи економічних досліджень;
- розглянути основи організації бухгалтерського обліку та контролю діяльності на підприємствах;
- вивчити і дати об'єктивну і кваліфіковану характеристику стану організації бухгалтерського обліку та контролю на підприємстві;
- розробити конкретні заходи по удосконаленню організації обліку і контролю на підприємстві;
- економічно обґрунтувати результати дослідження;
- сформулювати висновки і пропозиції по темі дослідження.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського організації бухгалтерського обліку та контролю на підприємстві.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні, організаційні аспекти організації бухгалтерського обліку та контролю на підприємстві.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи були використані загальнонаукові методи пізнання господарських явищ і процесів. Діалектичний аналіз, синтез, індукцію, дедукцію використано для дослідження теоретичних засад організації бухгалтерського обліку. Методи теоретичного узагальнення, групування і порівняння дозволили розкрити сутність контролю, облікової політики. В аналітичних дослідженнях були застосовані методи порівняння, групування, спостереження, графічного зображення, табличного подання.

Інформаційною базою досліджень стали законодавчі та нормативні документи України, результати теоретичних та практичних досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів з питань організації бухгалтерського обліку та контролю на підприємстві, матеріали науково-практичних конференцій, дані бухгалтерського обліку, фінансової та статистичної звітності ПрАТ «ХХХ» за 2017-2019 рр.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у обґрунтуванні теоретичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення організації бухгалтерського обліку і контролю на підприємствах агропромислового комплексу. В процесі проведеного дослідження одержано наступні основні результати, що характеризують новизну, розкривають зміст роботи і виносяться на захист:

- дістало подальший розвиток наукове тлумачення сутності поняття «облікова політика» як сукупності конкретизованих принципів, методів та процедур здійснення обліку в системі фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, що сформована на підставі законодавчої бази держави з питань ведення обліку та складання звітності та закріплена відповідним внутрішньо-нормативним актом, а також забезпечує креативний, в межах закону, підхід щодо мінімізації витрат та максимізації прибутку суб'єкта господарювання;

- узагальнено етапи формування облікової політики підприємства, які доповнено такими етапами: формулювання методів і процедур як встановлення методів та процедур стратегічного аналізу, які будуть використані при формуванні облікової політики підприємства (найбільш ймовірний метод – метод експертних оцінок), та аналіз ризиків як визначення найбільш вагомих ризиків, що можуть виникнути при впровадженні розробленої облікової політики, та шляхів їх усунення;

- узагальнено принципи формування облікової політики підприємства, які доповнено такими принципами: своєчасність, несуперечливість, раціональність;

- обґрунтовано необхідність законодавчої розробки та затвердження Типового положення про бухгалтерську службу комерційного підприємства як уніфікованого важеля державного регулювання своєчасного та повномірного надходження податків та зборів в бюджет країни в умовах ринкової економічної нестабільності

та створення сприятливих умов підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання;

- доповнено принципи аудиту в Україні принципом гарантії довіри до аудиторської інформації як ступеня забезпечення довіри до інформації аудиту, а також обґрунтовано необхідність їх регламентування у вітчизняній законодавчій базі;

- обґрунтовано доцільність розробки і затвердження внутрішніх регламентів підприємства, зокрема, порядок організації перевірок робочими групами та методика перевірки фінансово-господарської діяльності товариства. Розроблено послідовність етапів внутрішнього контролю, що встановлюється порядком організації перевірок робочими групами.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота є самостійно виконаною роботою. Наукові розробки, узагальнення, практичні пропозиції та висновки, що містяться у кваліфікаційній роботі та виносяться на захист, одержані автором особисто.

Практичне значення одержаних результатів. Основні положення кваліфікаційної роботи доведені до рівня практичних рекомендацій з формування облікової політики підприємства. Результати дослідження прийняті до впровадження в ПрАТ «XXX».

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні результати кваліфікаційної роботи обговорювалися на конференціях: II Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції, присвяченій 90-річчю з дня заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка «Перспективи розвитку обліку, контролю та фінансів в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів» (м. Харків, ХНТУСГ, 30 жовтня 2020 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів, обліку та права» (м. Полтава, 21 листопада 2020 р.).

Публікації. Результати досліджень опубліковані автором у 3 наукових працях загальним обсягом 0,5 ум. друк. арк.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Вона виконана на 116 сторінках комп'ютерного тексту, містить 10 таблиць та 8 рисунків. Список використаних джерел налічує 95 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У *першому розділі* «Основи організації бухгалтерського обліку та контролю діяльності на підприємствах» розглянуто завдання та загальновизнані принципи бухгалтерського обліку; основні складові організації фінансового обліку; облікову політику підприємства; сутність, види і форми контролю.

У *другому розділі* «Стан організації бухгалтерського обліку та контролю на підприємстві» розкрито організаційно-економічну характеристику підприємства; організацію бухгалтерського обліку на підприємстві; елементи облікової політики; організацію внутрішнього контролю на підприємстві.

У *третьому розділі* «Удосконалення організації бухгалтерського обліку та контролю діяльності підприємства» розкрито: основні напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку; удосконалення контролю діяльності підприємства.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі розглянуто теоретико-методичні положення та запропоновано практичні рекомендації щодо удосконалення організації бухгалтерського обліку та контролю на підприємстві. Висновки та пропозиції, сформовані на основі результатів дослідження, полягають у наступному:

1. Раціональна організація бухгалтерського обліку дозволяє удосконалювати документування господарських операцій і документообіг, обробку інформаційних даних у бухгалтерському обліку, ефективно використовувати робочий час облікових працівників, здійснювати точний, своєчасний і дієвий облік за найменших витрат сил і засобів на його ведення, забезпечує узгоджену ритмічну працю на всіх етапах облікового процесу.

2. Згідно з Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999р. № 996-XIV [82] бухгалтерський облік та фінансова звітність ґрунтуються на таких принципах: повне висвітлення, автономність, послідовність, безперервність, нарахування, превалювання сутності над формою, єдиний грошовий вимірник, інших принципах, визначених міжнародними стандартами або національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

3. Предметом організації бухгалтерського (фінансового) обліку є забезпечення процесу ведення і функціонування системи бухгалтерського обліку на підприємстві. Суб'єктами організації бухгалтерського (фінансового) обліку виступають власник, керівник підприємства та головний бухгалтер. Об'єктами організації бухгалтерського (фінансового) обліку є документування господарських операцій та документообіг підприємства, фінансова політика, структура облікового підрозділу підприємства і регламентація роботи облікових працівників, організаційне, методичне, правове та технічне забезпечення обліку.

4. Проведено оцінку основних економічних та фінансових показників ПрАТ «XXX». В 2019 році підприємство спеціалізувалося на вирощуванні соняшника та зернових культур, питома вага яких в структурі товарної продукції склала відповідно 32,95 % та 26,25 %, а також на виробництві продукції борошномельно-круп'яної промисловості, питома вага якої в структурі товарної продукції склала 23,29 %. Валова продукція в постійних цінах в 2019 році в порівнянні з 2017 роком зменшилася на 2,1 % і склала 53816,2 тис. грн., товарна продукція за аналогічний період – зменшилася на 19,2 % і склала 119246,0 тис. грн. Площа сільськогосподарських угідь за 2017-2019 роки зменшилася на 20,3 % і склала 4790,3 га.

5. ПрАТ «XXX» неліквідне та неплатоспроможне підприємство, так як всі показники не відповідають значенням, що рекомендуються. Підприємство не має достатньо оборотних активів для погашення своїх поточних зобов'язань.

6. Оборотноість активів (коефіцієнт ресурсовіддачі) в ПрАТ «XXX» в 2019 році склав 0,43, що на 0,15 менше, ніж в 2017 році. Фондовіддача в 2019 р. складає 1,49, що на 0,14 менше в порівнянні з 2017 роком. Коефіцієнт оборотності оборотних активів зменшився на 0,49 і склав 0,66. Відповідно, період одного обороту оборотних активів збільшився на 232 дні і склав 545 днів. Період погашення кредиторської заборгованості, днів в 2019 році в порівнянні з 2017 роком збільшився на 98 днів і склав 196 днів. За системою показників ділової активності підприємства можна зробити висновок, що ділова активність знижується.

7. В 2019 році ПрАТ «XXX» отримало збиток від реалізації продукції в розмірі – 7903,0 тис. грн. При цьому рівень збитковості реалізованої продукції склав 6,6 %. Збитковість витрат на реалізацію продукції (збитковість підприємства) в 2019 році склала 6,2%. Такі зміни характеризують зниження ефективності діяльності підприємства.

8. Для ведення бухгалтерського обліку в ПрАТ «ХХХ» створено бухгалтерську службу чисельністю 5 чоловік на чолі з головним бухгалтером. Для зручності ведення облікового процесу на підприємстві використовується автоматизована форма обліку на основі програми «1С: Бухгалтерія 7.7». Це забезпечує високий рівень організації праці бухгалтерів; підвищує оперативність, точність та аналітичність облікової інформації; сприяє прискоренню документообігу та складання звітності.

9. Документальним відображенням формування облікової політики є Наказ про облікову політику. В ПрАТ «ХХХ» Наказ про облікову політику застарілий та містить ряд типових помилок. При формуванні даного документу майже не проводилася аналітична робота щодо дослідження розпорядчих документів про облікову політику, розкриваються не всі елементи облікової політики. Зміст наказу про облікову політику на досліджуваному підприємстві слабко структурований.

10 В ПрАТ «ХХХ» первинні документи, що пройшли опрацювання, а також форми звітності підлягають обов'язковій передачі до архіву. Архів в товаристві організований таким чином, що забезпечує збереження документів і можливість швидкого їх знаходження. Для цього первинні документи звітного місяця, що пройшли обробку, комплектують в окремі папки, переплітають і супроводжують відповідною довідкою для архіву. Документи з поточного архіву до постійного передають після закінчення звітного року.

11. Внутрішній контроль за діяльністю підприємства в ПрАТ «ХХХ» проводиться керівником Мартиновим П.В. та під його керівництвом головними спеціалістами підприємства при виконанні ними свої функціональних обов'язків. Штатних контролерів, ревізорів або аудиторів підприємство в своєму штаті не має.

12. Для підвищення ефективності поточного бухгалтерського контролю бухгалтерська служба ПрАТ «ХХХ» здійснює контроль не тільки під час надходження та обробки документів, а й на стадії здійснення господарських операцій. На підприємстві проводиться тільки планова інвентаризація, результати якої оформлюються своєчасно і передаються у бухгалтерію.

13. Обґрунтовано, що основними шляхами удосконалення організації облікового процесу є:

- розробка сучасних технологій збирання, реєстрації, групування, обробки та узагальнення обліково-економічної інформації

із застосуванням телекомунікаційних технологій і сучасної комп'ютерної техніки;

- удосконалення форм первинних документів у відповідності до положень (стандартів) бухгалтерського обліку;

- застосування раціональних принципів реєстрації та групування облікової інформації, що забезпечують формування оптимальної за складом та обсягом облікової інформації для реалізації завдань, поставлених перед обліком;

- запровадження раціональних схем документообігу, що дозволять із найменшими затратами трудових, матеріальних та фінансових ресурсів забезпечити своєчасне виконання поставлених завдань.

14. Визначено, що облікова політика – це сукупність конкретизованих принципів, методів та процедур здійснення обліку в системі фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, що сформована на підставі законодавчої бази держави з питань ведення обліку та складання звітності та закріплена відповідним внутрішньо-нормативним актом, а також забезпечує креативний, в межах закону, підхід щодо мінімізації витрат та максимізації прибутку суб'єкта господарювання. Таке бачення облікової політики, на нашу думку, гармонізує всі складові елементи обліково-аналітичної системи функціонування підприємств.

15. До етапів формування облікової політики слід додати принципово важливі етапи:

- визначення методів формування облікової політики підприємства, який забезпечить максимально гармонійний, гнучкий, науково-обґрунтований та практично-виважений підхід до формування облікової політики з використанням системного підходу та стратегічного аналізу;

- визначення методів формування облікової політики підприємства, який забезпечить максимально гармонійний, гнучкий, науково-обґрунтований та практично-виважений підхід до формування облікової політики з використанням системного підходу та стратегічного аналізу.

16. Обґрунтовано доцільність доповнення Закону України «Про аудит та аудиторську діяльність» фундаментальними принципами аудиту й дати їм широку характеристику і доповнити перелік принципів професійних бухгалтерів і аудиторів принципом гарантії довіри до аудиторської інформації.

17. Обґрунтовано необхідність законодавчої розробки та затвердження Типового положення про бухгалтерську службу комерційного підприємства як уніфікованого важеля державного регулювання своєчасного та повномірного надходження податків та зборів в бюджет країни в умовах ринкової економічної нестабільності та створення сприятливих умов підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання.

18. ПрАТ «ХХХ» доцільно розробити облікову політику, орієнтовану на максимальне зближення з принциповими положеннями міжнародних стандартів та фінансової звітності, для чого необхідно враховувати специфіку ведення господарської діяльності підприємства та застосовувати системний підхід.

19. ПрАТ «ХХХ» рекомендовано затвердити графік документообігу, розробити та затвердити посадові інструкції відповідно до функціональних обов'язків працівників бухгалтерського апарату, запровадити заходи щодо проведення раптової інвентаризації активів підприємства, його розрахунків та зобов'язань.

20. Обґрунтовано доцільність розробки і затвердження внутрішніх регламентів підприємства, зокрема, порядок організації перевірок робочими групами та методика перевірки фінансово-господарської діяльності товариства. Розроблено послідовність етапів внутрішнього контролю, що встановлюється порядком організації перевірок робочими групами.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

1. Остапенко Ю.І., Шипілова О.А., Ткаченко Ю.А. Інноваційні методи удосконалення документообігу на підприємстві. *Вісник студентського наукового товариства навчально-наукового інституту бізнесу і менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства*: збірник наукових праць. Харків: ХНТУСГ, 2020, № 2. С. 69-72.

2. Остапенко Ю.І., Чайка О.В., Стренадко В.Р. Облікова політика: сутність та значення. *Перспективи розвитку обліку, контролю та фінансів в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів*: матеріали II Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф., присвяченої 90-річчю з дня заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра

Василенка, 30 жовтня 2020 року / редкол.: Т.Г. Маренич [та ін.]; ХНТУСГ. Х.: «Стильна типографія», 2020. С. 141-144.

3. Остапенко Ю. І., Шипілова О. А. Інформаційні технології як елемент системи бухгалтерського обліку. *Сучасні тенденції розвитку економіки, фінансів, обліку та права*: збірник тез доповідей міжнародної наук.-практ. конф. (Полтава, 21 листопада 2020 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2020. С. 73-75.

АНОТАЦІЯ

Остапенко Ю.І. Стан та шляхи удосконалення організації бухгалтерського обліку і контролю на підприємстві (за даними ПрАТ «XXX»). – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття ступеню вищої освіти «Магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування». – Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, Харків, 2020 р.

Кваліфікаційну роботу присвячено обґрунтуванню теоретичних та практичних рекомендацій щодо удосконалення організації бухгалтерського обліку і контролю на підприємстві.

Розкрито складові організації бухгалтерського обліку на підприємстві, обґрунтовано економічну сутність та види контролю. Розраховано показники організаційно-виробничої характеристики та фінансового стану ПрАТ «XXX» . Розкрито стан організації бухгалтерського обліку та контролю на підприємстві, що досліджується, та здійснено порівняння з нормативними методичними положеннями.

Дістало подальший розвиток наукове тлумачення сутності поняття «облікова політика». Обґрунтовано необхідність законодавчої розробки та затвердження Типового положення про бухгалтерську службу комерційного підприємства.

Узагальнено етапи формування облікової політики підприємства, які доповнено такими етапами: формулювання методів і процедур стратегічного аналізу та аналіз ризиків як визначення найбільш вагомих ризиків, що можуть виникнути при впровадженні розробленої облікової політики, та шляхів їх усунення.

Узагальнено принципи формування облікової політики підприємства, які доповнено такими принципами: своєчасність, несуперечливість, раціональність.

Доповнено принципи аудиту в Україні принципом гарантії довіри до аудиторської інформації як ступеня забезпечення довіри до інформації аудиту, а також обґрунтовано необхідність їх регламентування у вітчизняній законодавчій базі.

Ключові слова: бухгалтерський облік, контроль, облікова політика, наказ про облікову політику.

SUMMARY

Ostapenko Y. Status and ways to improve the organization of accounting and control at the enterprise (according to the data of PJSC «XXX»). – Manuscript.

Qualification work for the Master's degree in specialty 071 «Accounting and taxation». – Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture, Kharkiv, 2020.

Qualification work is devoted to the substantiation of theoretical and practical recommendations for improving the organization of accounting and control in the enterprise.

The components of the organization of accounting at the enterprise are revealed, the economic essence and types of control are substantiated. Indicators of organizational and production characteristics and financial condition of PJSC «XXX» region were calculated. The state of organization of accounting and control at the enterprise under study is revealed, and the comparison with normative methodical provisions is carried out.

The scientific interpretation of the essence of the concept of «accounting policy» was further developed. The necessity of legislative development and approval of the Standard provision on the accounting service of a commercial enterprise is substantiated.

The stages of formation of the accounting policy of the enterprise are generalized, which are supplemented by the following stages: formulation of methods and procedures of strategic analysis and risk analysis as determination of the most significant risks that may arise during the implementation of the developed accounting policy.

The principles of formation of the accounting policy of the enterprise are generalized, which are supplemented by the following principles: timeliness, consistency, rationality.

The principles of auditing in Ukraine have been supplemented by the principle of guaranteeing trust in audit information as a degree of ensuring

trust in audit information, and the necessity of their regulation in the domestic legal framework has been substantiated.

Key words: accounting, control, accounting policy, order on accounting policy.